

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1918.

Andra kammaren.

Nr 60.

Fredagen den 24 maj.

Kl. 3 e. m.

Herr talmannen öppnade sammanträdet med följande ord: Mina herrar! Jag har den sorgliga plikten att för kammaren tillkännagiva, att enligt telegram, som har ingått till mig i dag, kammarens förre, värderade talman herr Daniel Persson på morgonen i dag avlidit.

Med Daniel Perssons bortgång mister kammaren en av sina bästa personligheter. Politiskt och kommunalt intresserad som få hade han vigt sitt liv åt allmänna värv och genom sin klart radikala åskådning satte han starkt sin prägel på de ärenden, i vilkas behandling han deltog.

Som ett bevis på hans brinnande intresse in i det sista vill jag nämna, att jag för några veckor tillbaka, strax innan han gjorde sitt sista besök i kammaren, mottog från honom ett brev, i vilket han djupt beklagade, att han icke kunde närvara i kammaren nu, då så många stora och viktiga frågor förelågo till behandling.

Genom sin långa och mångsidiga verksamhet i den svenska riksdagen har herr Daniel Persson på ett hedrande sätt inristat sitt namn i vår politiska historia. Oersättlig, skall hans minne säkert länge leva kvar i allas vår hägkomst.

Frid över detta hans minne!

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

§ 2.

Justerades protokollet för den 17 innevarande maj.

§ 3.

Herr statsrådet *Thorsson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 450, med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall medgiva riksbanken viss ökad sedelutgivningsrätt m. m.; och nr 451, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 4, 5 och 6 §§

Andra kammarens protokoll 1918. Nr 60.

i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänst innehavares rätt till pension.

Nämnda propositioner bordlades på begäran.

§ 4.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande skrivelse, nr 447, med överlämnande av ett protokollsutdrag rörande nytt avtal mellan Sveriges utsädesförening och allmänna svenska utsädesaktiebolaget.

Vidare föredrogs var för sig och remitterades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts likaledes å bordet vilande propositioner:

nr 446, med förslag till förordning om ändring i 3 § av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften; och

nr 448, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3, 8, 11 och 16 §§ i förordningen den 30 juni 1916 om krigskonjunkturskatt.

§ 5.

Härefter föredrogs var efter annan de på kammarens bord ligande motionerna; och överlämnades därvid

till jordbruksutskottet motionen nr 464, av herr *Jönsson* i Slätåker;

till första särskilda utskottet motionen nr 465, av herr *Kjellberg*;

till statsutskottet motionen nr 466, av herr *Lübeck*; och

till jordbruksutskottet motionen nr 467, av herr *Jönsson* i Fridhill.

§ 6.

Bevillningsutskottets betänkanden nr 45 och 46 samt andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 13, som nu föredrogs, bordlades åter.

§ 7.

Till avgörande förelåg härpå jordbruksutskottets utlåtande, nr 89, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition dels under punkt 44 gjorda framställning angående norrländska avdikningsanslaget dels ock under punkt 45 framställda förslag beträffande allmänna avdikningsanslaget ävensom fyra i ämnet väckta motioner m. m.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 2, angående allmänna avdikningsanslaget.**Ang. allmänna
avdiknings-
anslaget.*

Under punkten 45 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till understödande medelst statsbidrag utan återbetalningsskyldighet av myrtdikningar och vattenavtappningar inom andra delar av riket än Norrland och Dalarna, vare sig ändamålet med arbetsföretaget vore uppodling av till åker eller äng lämplig jord eller minskning av frostländighet för närliggande bygd eller utdikning av redan odlad jord, å extra stat för år 1919 anvisa under benämning »allmänna avdikningsanslaget» ett reservationsanslag av 800,000 kronor, med iakttagande att av samtliga för år 1919 tillgängliga medel högst 150,000 kronor finge utgå till avdikning av sådan mark, vars torrläggning avsåge endast minskning av frostländighet för närliggande bygd.

Vidare hade Kungl. Maj:t under punkten 9 i propositionen nr 2 med förslag till tilläggsstat för år 1918 föreslagit riksdagen att till förstärkning av allmänna avdikningsanslaget anvisa å tilläggsstat för år 1918 ett förslagsanslag å högst 200,000 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehåft två inom andra kammaren väckta, till jordbruksutskottet hänvisade motioner nämligen

nr 81 av herr *Anderson* i *Knapasjö m. fl.*, vari hemstälts, dels att riksdagen ville medgiva

a) att till alla företag, för vilka anslag ur allmänna avdikningsanslaget beviljats under något av åren 1915, 1916 och 1917, finge utgå ett tilläggsanslag av 25 procent å den beviljade anslagssumman, och

b) att även till företag, för vilka anslag beviljats före 1915, ett tilläggsanslag av 25 procent finge utgå å den del av anslaget, som ej lyftats före 1915 års ingång,

dock att intet tilläggsanslag finge utgå till sådant företag, som enligt den fastställda arbetsplanen bort vara färdigt före 1915 års ingång och ej heller till sådant företag, som före 1917 års utgång blivit avslutat och avsynat,

och dels att riksdagen för tillgodoseende av de ifrågavarande tilläggsanslagen ville för år 1919 utöka det allmänna avdikningsanslaget med ett belopp av 245,910,50 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av den för år 1918 disponibla delen av avdikningsanslaget förskottera till betalning under det nämnda året förfallande del av tilläggsanslaget; och

nr 93, av herr *Nilsson* i *Landeryd m. fl.*, vari hemstälts,

att riksdagen måtte besluta att bidrag från allmänna avdikningsanslaget finge, för alla med anslaget avsedda ändamål beträffande förslag som granskades från och med 1918, utgå med hälften av kostnaden enligt kostnadsförslaget, samt

att riksdagen vid bifall till denna framställning, måtte besluta att öka ifrågavarande anslag för 1918 till 800,000 kronor och för 1919 till 1,500,000 kronor.

Ang. allmänna
avdiknings-
anslaget.
(Forts.)

Utskottets hemställen innefattade, att riksdagen måtte
1) med avslag å den av herr Nilsson i Landeryd m. fl. väckta motionen bifalla Kungl. Maj:ts ovanberörda framställningar; och
2) i anledning av den av herr Anderson m. fl. i ämnet väckta motionen för beredande i enlighet med av utskottet angivna grunder av tilläggsanslag till vissa företag, till vilka bidrag beviljats från allmänna avdikningsanslaget, å tilläggsstat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 214,000 kronor.

Vid punkten voro emellertid fogade reservationer:

av herr *Ernst A. Lindblad*, greve *A. H:son Wachtmeister* och friherre *Silfverschiöld*, som yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat; samt

av herr *Nilsson* i Landeryd, som yrkat bifall jämväl till den av honom väckta motionen.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr *Osberg*: Herr talman, mina herrar! Jag och herr *Carlström* ha till årets riksdag avgivit en motion, som i huvudsak sammanfaller med den av herr Nilsson i Landeryd med flera väckta motionen. På grund härav skall jag tillåta mig att säga några ord om denna framställning.

Här vidtagas nu avsevärda åtgärder för att få fram det bästa möjliga resultat av odlingsarbetet. Vad som här är föreslaget om anslags utfående av det allmänna avdikningsanslaget avser ett ändamål, som jag för min del anser vara ett viktigt led uti alla de åtgärder som i år föreslagits. Herr Nilsson i Landeryd har nämligen begärt, att intill hälften av kostnaden för vattenavledningsföretag skulle få utgå av detta anslag utan återbetalningsskyldighet. Det kan för många synas vara ett rätt så vittgående krav, men när man betraktar saken, sådan den faktiskt förhåller sig, skall man nog komma till en annan uppfattning.

För någon tid sedan talade jag med en framstående entreprenör i denna bransch, och han berättade, att de förslag, som ligga utarbetade, icke kunna utföras med mindre entreprenadsumman höjes till det dubbla. Han resonerade nämligen som så, att mattillgången är så knapp för arbetaren, att man över huvud taget icke kan fordra mer än halva dagsverken, och för övrigt, sade han, måste arbetaren ha så bra betalt, att han över huvud taget kan förskaffa sig någonting att äta. Detta vill med andra ord säga, att om man skall tänka sig att få dessa arbeten utförda, måste man gå med på att giva entreprenören dubbla summan mot vad som ursprungligen var beräknat.

Det är vidare att märka, att dessa marker, som nu äro försumpade, äro av så stor betydelse för landets produktion, att intet bör försummas som rimligen kan åstadkommas i detta hänseende. Dessa marker äro nämligen belägna i dalgångar med den allra bästa jord,

men de, som äro strandägare, äga vanligen blott små strandremsor, och deras kostnader bli rätt så dryga. Om ett sådant område torrläggres, är detta till nytta för hela trakten, men de, som få draga kostnaderna, bliva egentligen blott dessa, som hava svårt att åstadkomma dem på grund av de förhållanden jag nu vidrört.

Jag hoppas nu, att kammarens ledamöter skola taga avstånd från utskottets hemställan och följa herr Nilssons i Landeryd motion, till vilken jag, herr talman, med dessa ord ber att få yrka bifall.

Herr Carlström: Herr talman, mina herrar! Såsom herr Osberg redan påpekat, ha han och jag vid innevarande riksdag väckt en motion, som avser väsentligen samma syfte som herr Nilssons i Landeryd m. fl. motion. Men då denna ej kommit fram till behandling i detta sammanhang på grund av att i densamma framställas även ett par andra önskemål, skall jag be att få instämma i yrkandet på bifall till herr Nilssons motion.

Lantbruksstyrelsen såväl som utskottet ha framfört åtskilliga skäl för sitt avstyrkande, och bland dessa är det första, att bidragen från det allmänna avdikningsanslaget äro avsedda för mera normala tidsförhållanden, och det andra att man genom att öka anslagssumman för dessa företag icke skulle kunna förebygga den nuvarande och under den närmaste framtiden förutsedda livsmedelsbristen, ävensom att riksdagen ju redan har anslagit åtskilliga miljoner kronor till produktionsarbete vad jordbruksnäringen angår.

Det är klart, att när vi väckte dessa motioner, vi icke hade oss bekant, vad produktionskommittén i detta fall ämnade föreslå och riksdagen besluta, men man måste dock erkänna, att även om det allmänna avdikningsanslaget är avsett för mera normala tidsförhållanden, så är det dock viktigt, att de arbeten som detsamma avser att understödja under nuvarande förhållanden icke avstanna. Vidare kunna vi icke veta, hur länge denna kristid varar, och det kan vara möjligt, att även sådana företag, som nu bleve igångsatta, komme att bliva av betydelse för kristiden. Jag vill vara den förste att erkänna, att de anslag som i år beviljats till nyodlingsarbeten äro ganska storartade, men om man utgår ifrån, hur mycket pengar riksdagen fått anslå till många andra ändamål på grund av kristiden, så skall man finna, att dessa summor ändock icke äro så ofantligt stora, jämförda med alla de andra miljonerna, som vi måst anslå i det ena eller andra fallet.

Jag kan säga, att bakom den motion, som jag har väckt i denna fråga, ligger ett odlingsföretag, om vilket jag skall be att få uppläsa en liten notis, som stått i en Stockholms-tidning för den 20 maj i år. Den lyder: »Större småländskt nyodlingsföretag. 5,000 tild hittills värdelös mark utvinns. Strax väster om södra stambanan vid Sävsjö station utbreder sig vidsträckta marker inom norra Ljunga, Vrigstads och Stockaryds socknar. Deras torrläggning i och för nyodling har länge varit påtänkt, men har till följd av för stora kostnader fått anstå tid efter annan. Den pågående propagandan för

Ang. allmänna
avdiknings-
anslaget.
(Forts.)

nyodling har emellertid nu åstadkommit, att man trots allt beslutat att sätta i gång med arbetet, för vilket bedrivande man *hoppas få understöd av statsmedel*. Genom sänkning av två åar, som genomflyta maderna, beräknas omkring 5,000 tunnland hittills värdelös mark kunna utvinnas, och över hälften av denna skall då *genast* kunna användas till god åkerjord.»

Som jag sade, är det detta företag, som ligger såsom bakgrund för min motion. Jag har varit i tillfälle under åtskilliga år att färdas förbi dessa marker och iakttaga desamma, och jag har då frågat mig: har orten och har vårt land i övrigt råd att låta sådana odlingsmarker ligga outnyttjade? Nu skall man också göra klart för sig, att orten ifråga på grund av dessa sankta marker lider av mycket stor frostländighet. Det blir alltid följen, när stora mossmarker få ligga outdikade, att frosten så att säga ligger över trakten. För övrigt är det så, att jorden där i trakten i stort sett är sandig och mager, och den skulle därför så innerligen väl behöva det tillskott, som dessa madodlingar kunde giva.

Nu kan man anmärka, att det i dessa tider är mera skäl att ägna sig åt den jord, som vi redan ha uppodlad, emedan vi icke ha gödselmedel, säger man, ens för denna. Jag vill då säga, att på nyodlingar, sådana som här ifrågavarande, kan man även utan gödningsämnen, vare sig naturliga eller artificiella, de första åren utvinna skördar tack vare jordens jungfrulighet, varför dessa marker ha större förutsättningar än den gamla åkerjorden att giva rätt så goda skördar under de närmaste åren.

Utskottet har vidare ansett, att det icke skulle vara riktigt att jämnställa södra och mellersta Sverige med Norrland i detta hänseende, ty som vi veta förhåller det sig så, att Norrland har redan ett avdikningsanslag, varifrån 50 % av kostnaderna för avdikningsföretag bestridas. Jag vill icke i detta fall gå in på, om det skulle vara riktigt att jämnställa Norrland med det övriga Sverige, men jag vill säga det, att om man färdas omkring nere i Småland och ser huru smålänningarna ha försökt att begagna varje möjlighet till odlingar, så skall man finna, att de verkligen haft *viljan* att odla, och man skall också finna, att det mött stora svårigheter. Jag reste nyligen genom en del av Småland, där jag icke förut färdats, och det frapperade mig då på en hel del platser att se dessa små täppor, som uppbrutits i skogsmarken, små arealer med mycket sten i åkrarna ännu, men med väldiga stengärdsgårdar *omkring* i alla fall. Man får verkligen beundra människorna, som tagit itu med odling av sådana marker.

Man kan ju, när det gäller dessa större odlingsmarker och särskilt det fall jag nyss omnämnde, fråga sig: varför ha icke intressenterna redan förut utfört dessa åsänkingsföretag? Ja, de ha försökt; för 50 eller 60 år sedan gjordes ett försök att sänka Ljungamader, men på grund av att icke samtliga kunde ena sig, utan ett fåtal av intressenterna fick taga risken, lyckades man icke få ihop tillräckligt med pengar, och det stannade vid en halvmesyr. Nu är det därför nödvändigt att göra saken ordentligt, om man verkligen skall kunna få jorden odlingsbar.

En annan sak, som man också måste ha klar för sig i detta fall, är, att när det gäller sådana vattenavledningsföretag kan man säga, att dessa ligga utom ramen för det egentliga odlingsarbetet, och de bidrag som i år ha givits från statsmakternas sida för nyodlingar kunna ifrågakomma endast där marken redan är torrlagd. Man skulle ju även i dessa fall kunna få odlingsbidrag, om sänkningen förut skett, men själva åsänkingsföretaget måste först utföras, och det är ett *allmänt* intresse att få bort dessa naturhinder, såsom man kan kalla dem, som ligga i vägen för odlingen av dessa marker.

Nu frågar man kanske: var skall man få arbetskraft under dessa tider till sådana här företag? Ja, kan man vara alldeles säker på, att icke under detta, nästkommande och kanske flere år det blir så inom industrien, att den på grund av råvarubrist får inskränka arbetet? Då vore det kanske gott att ha sådana här arbetsföretag till hands för att bereda arbetaren tillfälle till arbete. Man invänder kanske då, att de icke äro lämpade att utföra sådana här arbeten. Jag vill då säga, att det icke är så farligt med den saken. Under fjolåret rensades en mindre å, som går genom Sävsjö samhälle, och detta arbete utfördes av en del arbetare, som hade anställning vid ett par bleckslagerifabriker i Sävsjö, vilka måst upphöra med sitt arbete på grund av att råvaran tagit slut. Dessa fabrikers arbetare åtogo sig detta lilla årensningföretag, och det visade sig, att de utförde det alldeles utmärkt, och de tjänade också en ganska hygglig dagspenning. Jag tror därför, att det vore nyttigt, om vi genom att igångsätta sådana här företag kunde komma därhän, att vi kunde taga vara på den arbetskraft, som möjligen industrien icke kan sysselsätta.

Det skulle därför vara lyckligt i min tanke, om riksdagen kunde i detta fall gå med på att öka det procentuella bidraget från det allmänna avdikningsanslaget intill hälften. Det är icke alls något partiintresse detta. Den motion, som ligger till grund för detta utlåtande, är undertecknad bland annat av ett tjugutal högermän, och nu är det ju så, att man från de frisinnade har samma önskemål, och jag kan då icke tro, att det är någon, som vid detta tillfälle anser sig böra intaga en avvisande ställning. Jag skulle därför hoppas, att lantbrukarna i andra kammaren i dag vilja bevisa, att de kunna hålla ihop, då det gäller en sådan fråga som denna, och jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till herr Nilssons i Landeryd reservation.

Herr vice talmannen H a m i l t o n: Herr talman! I likhet med de två föregående talarna anser jag, att det anslag, frågan här gäller, skulle vara av den allra största betydelse såsom en mäktig hävstång till att öka odlingen av åkerjord i vårt land, ty innan man kan börja odla åkrarna, måste ju de större avdikningsföretagen genomföras, och först när de äro färdiga, kunna jordbrukarna börja med detaljarbetet, odlingen av jorden. Det är också glädjande att se, att nu, om också icke under de föregående åren så dock på senare tiden, detta anslag tagits i anspråk i så stor omfattning, att jordbruksministern nödgats på tilläggsstat för 1918 begära anslaget ökat med 200.000 kronor.

Ang. allmänna
avdiknings-
anslaget.
(Forts.)

Ang. allmänna avdiktningss-anslaget. Men att gå så långt som herr Nilson i Landeryd nu önskar, är kanhända att spänna bågen för högt.

(Ports.)

Herr Osberg framhöll, att avdiktningsskostnaderna hade stigit i oerhörd grad, och det skulle vara en av anledningarna till att man borde ändra stadgandet, att bidraget skall utgå med 33 %, därhän att detsamma må utgå till högst 50 % av anslagets storlek. De företag, som komma att utföras hädanefter, komma ju att utföras med beräkning efter nuvarande priser till grund, och således blir anslaget som staten lämnar i varje fall betydligt högre. För att emellertid icke de företag, som redan satts i gång och som grunda sig på värderingar och priser från föregående år, då arbetskraften var billigare, skola sakna möjlighet att fullbordas, har herr Anderson i Knapasjö motionerat om att dessa företag skulle få ett med 25 % förhöjt anslag, och detta har utskottet gått in på. Jag tror mig kunna påstå, att vissa personer hysa betänkligheter mot utskottets förslag härutinnan, eller att bevilja anslag med retroaktiv verkan. Jag tror emellertid, att det är nödvändigt, att detta anslag av kammaren beviljas, i annat fall få de gamla företagen svårt att kunna reda sig och bli möjligen nedlagda, eller ock bli de icke utförda som de borde. Jag förmenar således att det steg, som blivit taget med anledning av herr Andersons i Knapasjö motion, är ett gott steg som är ägnat att bereda företagen möjlighet att slutföras.

Ja, jag skulle naturligtvis önska mer än någon annan att även södra Sverige finge samma förmån som norra Sverige, nämligen att anslaget för avdiktningarna finge utgå med 50 % och lånet som staten lämnar med 50 % i stället för, som nu är fallet beträffande södra Sverige, lånet med två tredjedelar och anslaget med en tredjedel. Men vi få lov att tänka på de statsfinansiella sidorna, och jag tror att vi redan belastat budgeten betydligt mer än vad vi tänkt oss vid riksdagens början. Det är visserligen sant, att anslagen för produktionens höjande äro de viktigaste av alla, men även härvidlag får man nöja sig med vad som är skäligt, och huru smärtsamt, jag upprepar det, det än är för mig att nödgas yrka avslag på framställningen om anslagets höjande för södra Sverige, så nödgas jag dock yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Carlström: Herr talman! Herr vice talmannen, ansåg, att de kostnadsförslag, som uppgöras innevarande eller kommande år, bli högre än förut, och att anslaget från statens sida därför bör bli större. Det är ju riktigt. Men om intressenterna ändå få vidkännas två tredjedelar av kostnaderna, såsom nu är förhållandet, så blir väl deras kostnader betydligt större nu än under normala förhållanden.

För övrigt yttrade vice talmannen, att man får nöja sig med vad som är skäligt. Ja, det skulle jag gärna vilja göra, om det vore möjligt att få intressenterna för större företag att taga itu med arbetena såsom förhållandena nu äro och med den anslagsprocent som nu utgår. Men det visar sig i det fall, som jag framdragit som exempel, omöjligt att få dem att ena sig utan att de, som nu är sagt,

få hälften av det direkta anslaget. Då skulle de verkligen ta itu med företaget.

Jag har sett denna sak från den synpunkten: det är bättre för staten att offra mer än att låta markerna ligga som de legat.

Jag vidhåller, herr talman, mitt yrkande.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Jag har begärt ordet för att med några ord förorda bifall till herr Nilssons i Landeryd motion.

Man har vid bedömande av föreliggande fråga att räkna med den dyrtid som är rådande, och icke minst då det gäller utdikning får man räkna med att dyrtiden inverkar i hög grad på omkostnaderna för arbetsföretagen. Om man verkligen skall nå önskvärda resultat, nämligen ökad utdikning och ökad nyodling, så är det nödvändigt att ställa det så, att icke merkostnaden för dem som utföra företagen, dem som verkställa utdikningen blir så synnerligen mycket större än under förut rådande förhållanden. Om vi räkna med att kostnaderna för utdikning fördubblats — och det torde vara sannolikt att detta icke är för högt — och om man fortfarande som förut har att utfå en tredjedel av kostnaderna, så blir följden den, att företagaren måste personligen vidkännas betydligt högre kostnader, än förut varit fallet, och att detta kommer att menligt inverka på företagen och företagareandan i förevarande fall, är alldeles ofrånkomligt.

Nu säger visserligen utskottet, att anslagen hittills varit anlitade i full utsträckning, och därför resonerar utskottet som så, att då detta förut varit fallet, så skall ett större anslag fortfarande bli taget i anspråk i full utsträckning, varför det således icke är behövt att höja den andel som företagaren skall erhålla. Jag är i motsats härtill icke så alldeles övertygad därom, att när som nu omkostnaderna för enskilda företagare bli betydligt högre än förut, anslaget kommer att hädanefter tagas helt i anspråk; ty den enskildes merutgift verkar givetvis hämmande.

Utskottet säger vidare, att »för att avhjälpa den brist å födoämnen som för närvarande är rådande, torde såsom lantbruksstyrelsen ock framhållit mera snabbt verkande åtgärder vara av nöden, och vill utskottet i sådant avseende särskilt erinra att innevarande riksdag beviljat medel till betydande belopp för igångsättande av nyodlingsarbeten.» Om man fasthåller vid detta, att »mera snabbt verkande åtgärder äro av nöden», då kan man icke komma ifrån, att en av de snabbast och kraftigast verkande åtgärderna är att tillse, att våra sankmarker, vilka i regel representera de bättre odlingsmarkerna i vårt land, också snarast möjligt bli uppodlade.

Just med stöd av detta utskottets uttalande och med understrykande av vad lantbruksstyrelsen i ärendet anfört synas mig de starkaste skäl föreligga att bifalla den motion som jag åberopat, nämligen herr Nilssons i Landeryd, så att anslaget må utgå med hälften av de beräknade kostnaderna. Det gäller här att vinna en nödvändig och nyttig utökning av den odlade jorden. Detta är ju ett ändamål som

Ang. allmänna
avdiknings-
anslaget.
(Forts.)

vi säga oss alla behjerta, och jag tror därför, att det är nödvändigt, för att vinna den största möjliga utökning av den odlade jorden, att vi här taga ett kraftigt tag och anslå tillräckligt bidrag.

Jag ber därför för min del att få ansluta mig till dem, som yrkat bifall till herr Nilssons i Landeryd motion.

Herr Sjöblom: Herr talman! Då det framhållits här, att kostnaderna för avdikning nu äro högre än före kristiden, så är det ju sant. Men man brukar säga, när man framhåller sådana saker, att det beror på penningvärdets fall. Således ha i realiteten kostnaderna icke stigit. Det är endast mätaren på dessa kostnader som fallit i värde, och det är det som gör, att det ser ut att bli dubbelt så dyrt. Lantbrukarna ha enligt min uppfattning genom de åtgärder som nu vidtagits blivit tillförsäkrade sådana pris på sina produkter, som säkert motsvara det dubbla mot före kriget.

Herr Magnusson i Skövde framhöll de åtgärder, som lantbruksstyrelsen pekat på och utskottet framfört, och att dessa talade för anslaget höjande. Ja, det är riktigt. Om den saken äro icke delade meningar. Men det är dock något annat att så där under en kristid försöka sammankoppla en dyrtidsåtgärd med ett ständigt utgående anslag, som det är meningen skall utgå även för framtiden. De åtgärder, som kallas för kristidsåtgärder, böra enligt min mening icke så där smyggas in i förslag, som ha funnits förut och som enligt allas uppfattning fortfarande skola komma att tillämpas.

Om det skulle vara så, att kammaren bifaller herr Nilssons i Landeryd motion, att hälften av anslaget eller kostnaderna skall utgå av det allmänna avdikningsanslaget, så är det väl ingen, som skulle undra över, om nästa år det komme en motion från Norrland, vari man begär att två tredjedelar allra minst skulle utgå för Norrlands del, och slutligen kunde man komma så långt, att staten skulle betala alltsammans. Jag tror icke någon vill förneka, att det är svårare förhållanden i Norrland, som motivera att denna skillnad finnes mellan det allmänna avdikningsanslaget och det andra avdikningsanslaget. Det är på grund av att jag icke vill sammankoppla dyrtidsåtgärder eller sätta dem i sammanhang med sådana anslag som dessa dikningsanslag, som jag icke kan vara med om herr Nilssons i Landeryd motion. Jag skall därför för min del be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Den utvidgning av anslaget, som utskottet gått med på i enlighet med herr Andersons i Knapasjö motion, är däremot enligt min och utskottets mening berättigad, därför att det gäller företag, för vilka kostnadsberäkningarna blivit gjorda före kristiden och som således komme att drabbas onödigt hårt av denna. Men här gäller det framtiden, och då göras beräkningarna under andra förhållanden, och jag tycker därför, att det knappast bör gå för sig att gå med på herr Nilssons i Landeryd motion.

Herr O s b e r g: Herr talman, mina herrar! Jag har en mot-

satt åsikt mot den som herr Sjöblom hyser. Han uttalade farhågor för att detta förslag skulle liksom »smuga sig in» under kristiden för att sedan bli bestående. Jag får öppet erkänna, att jag har icke den tankegången, att detta skulle avse bestämmelser för framtiden, som vi skulle ha förmånen att få behålla, utan det är endast i kristidssyfte som det tillkommit, och det var därför som jag tillät mig yrka bifall till herr Nilssons motion.

Jag har kännedom om flera avdikningsfall, där avdikning varit omöjlig att åstadkomma under de förhållanden som nu råda. Jag vill som exempel bara nämna, att jag känner till en förening, som 1904 uppgjorde ett kostnadsförslag, slutande på 24,800 kronor. Det hölls flera entreprenadauktioner, och det lägsta anbudet var 35,000 kronor. Nu sedan det kommit till folks kännedom, att det var hopp om att få en tredjedel utan återbetalningsskyldighet, så beslutade intressenterna att upptaga saken till behandling igen och ha nu låtit upprätta nya kostnadsförslag, som sluta på 30,000 kronor. Den entreprenör, som jag hänvisade till i mitt första anförande, sade mig, att det var omöjligt att taga detta under 45—50,000 kronor. Då kunna herrarna själva reflektera över hur det står till. De erfarenheter, som jag gjort angående dessa planers upprättande, visa att kostnadsberäkningarna vanligtvis äro satta för lågt av herrar lantbruksingenjörer. Jag känner ett fall från Bullaren, som rör sänkning av södra Bullaresjön. Det fixerades ett visst belopp enligt lantbruksingenjörens beräkningar, flera auktioner hölls, och det slutade med jämt dubbla summan, som beräkningarna kommit till.

Det är på grund av dessa förhållanden, herr talman, som jag anser skäl föreligga att under kristiden inskrida med en kraftig hjälp.

Herr Sjöblom berörde de norrländska förhållandena. Ja, jag är den siste att sätta mig emot att Norrland beredes större fördelar än det övriga Sverige. Men när det gäller kristiden, bör man uppmuntra arbetet i södra delarna av landet för att kunna åstadkomma någonting. I Norrland är det icke mycket att räkna med, att man skall kunna öka brödsädsarealen, utan det gäller där mera att förbättra det allmänna läget.

Därest kammaren nu beslutar den åtgärd, som herr Nilsson föreslår, skulle det vara till bättnad för hela landet, men det är helt naturligt, att man inte kan låta en sådan bestämmelse gälla för all framtid, utan det skulle endast vara ett par år under kristiden. De marker, som det är fråga om, ha den största betydelse; det är sankta marker med den bästa jordmån, och det är icke meningen att nyodla jord, utan det gäller blott att få den plöjd och brukad och att avlägsna vattnet, så att det icke förstör skörden. Jag känner särskilt ett fall, där stora fält behövde utdikas. Under de senaste tio åren är det bara under två år man kunnat bärga någon skörd, men under de åtta åren har skörden på ett par hundra tunnland blivit förstörd av floden. Det är otaliga platser i vårt land, som äro utsatta för samma missöde, och därför gjorde kammaren klokt, om den ginge med på den billiga framställning, som

*Ang. allmänna
avdiknings-
anslaget.
(Forts.)*

Ang. allmänna i dag föreligger. När det blir normala tider igen, skall jag vara
 avdiknings- den förste att gå med på ett avstående från detta krav.
 anslaget. Jag vidhåller mitt förut gjorda yrkande.
 (Forts.)

Herr Persson i Bjørsbyholm instämde häruti.

Herr Magnusson i Skövde: Jag begärde ordet närmast med anledning av den något egendomliga uppfattning av dyrtidsförhållandena, som herr Sjöblom gav uttryck åt. Han sade, att man icke bör sammankoppla dyrtidsåtgärder med sådana åtgärder, som äro avsedda att bli av beståndande karaktär. Ja, om man vill uppskjuta utdikningarna till tiden efter dyrtiden, då skall man icke sammankoppla dessa två saker, men ifall man vill, att i denna pressande tid nyodling skall ske, får man nog sammankoppla dem, annars kommer det hela att ligga nere.

Om det icke är någon verklig kostnadsstegring utan det är penningvärdets fall, som är orsaken till fördyrningen, så ändrar det icke det sakförhållandet, att den, som skall verkställa en utdikning, måste lägga ut så mycket mer pengar, minst det dubbla mot förut, och att han följaktligen behöver större bidrag.

Herr Sjöblom talade om de höga priserna på lantbruksprodukter. Ja, om kostnaderna för utdikningarna skulle och kunde betalas, under det nuvarande höga priser gälla, vore hans resonemang riktigt, men här gäller det en kostnad, som skall betalas lång tid framåt, då priserna kunna ha ändrat sig nedåt, och då går det icke att med hänvisning till de nu rådande höga priserna på lantmanprodukter säga, att ökade bidrag äro överflödiga. Jag tror, att man med den mest fullkomliga sanning kan påstå, att skall det bli fråga om ökad odling och ökad utdikning — och därom synas alla vara ense — då är det också nödvändigt att ökade bidrag lämnas, och jag instämmer med herr Osberg däri, att det är en sak, som alla skulle ha nytta av.

Herr talman, jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Johansson i Uppmälby: Inom utskottet fanns det ingen mer än herr Nilsson i Landeryd, som hade djärvheten yrka bifall till motionen, och den vann icke heller understöd ens från förstakammarhåll.

Det är klart, att företag, som blivit planlagda före kriget enligt då gällande kostnadsberäkningar, äro i behov av ökade anslag. Genom det beslut, som redan fattats rörande höjning av det norrländska avdikningsanslaget och genom den av utskottet förordade höjningen av det allmänna avdikningsanslaget, skulle man också ha hjälpt dessa företag, vilka redan blivit igångsatta. Men nog förefaller det litet märkvärdigt, när herr Osberg och likaså herr Magnusson i Skövde säga, att det här uteslutande är fråga om en kristidsåtgärd. Icke kan någon övertyga mig, att denna åtgärd kan ha en så snabb verkan i avseende på de företag, som hädanefter skulle planläggas och verkställas och vilka företag komma i helt annat

läge än de redan igångsatta, därför att de kostnadsberäkningar som för desamma komma att göras uppgöres efter helt andra grunder än man förut tillämpat.

För min del vill jag säga, att jag icke inom utskottet kunnat gå med på detta förslag, emedan jag anser, att de beslut, som fattats angående jordbruket, äro av den natur, att jordbrukarna borde vara nöjda och icke spänna bågen högre. Det vore kanske icke till någon fördel för dem själva, ifall bågen spännes alltför högt.

Herr Osberg sade, att detta var en kristidsåtgärd, och han framhöll till sist, att om riksdagen bifölle herr Nilssons i Landeryd motion, skulle han vara böjd att vid en senare tidpunkt, när krisen är över, gå tillbaka till de gamla förhållandena. Jag tror icke, att herr Osberg kommer att göra det, och jag tror icke heller, att andra kammaren gör det, utan är det så, att vi sätta det allmänna avdikningsanslaget lika med det norrländska, så komma vi icke sedermera att minska detsamma, men däremot få vi bereda oss på att ytterligare höja det norrländska avdikningsanslaget med 25 %, ty det går icke att sätta dessa två delar av landet i samma läge. Man kommer nämligen icke ifrån, att förhållandena i Norrland äro svårare, och att man där måste ha större understöd än övriga delar av landet.

Herr talman, jag ber att på dessa grunder få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Sjöblom: Efter det senaste anförandet skulle jag kunna avstå från ordet. Jag ville blott påpeka, att herr Nilssons i Landeryd motion icke avser någon kristidsåtgärd, som herr Osberg här vill göra troligt. Motionären föreslår nämligen, »att riksdagen måtte besluta, att bidrag från allmänna avdikningsanslaget må, för alla med anslaget avsedda ändamål beträffande förslag, som granskas från och med 1918, utgå med hälften av kostnaden enligt kostnadsförslaget.» Det talas icke om någon begränsad tid, och motionen avser inga andra förslag än sådana, som inkomma till lantbruksstyrelsen från och med 1918 och granskas där, och sålunda kan det icke enligt min mening vara en kristidsfråga, det här gäller, utan här är det meningen att genom en bakport få anslaget utökat. Jag för min del kan icke lämna min medverkan till något sådant, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Carlström: Man har från visst håll låtit påskina, att det är obilliga fordringar, som vi framställt. Jag ber för min del få säga, att jag haft den synen på saken, att man borde sträva efter att få mera jord odlad, vare sig det är kristid eller icke, ty om man följer den taktiken att icke bry sig om de större avdikningarna, blir det så, att de små bitarna odlas upp, men att de stora företagen få ligga nere.

Nu har det sagts, att man icke bör jämställa södra och mellersta Sverige med Norrland. Jag har framhållit, att jag icke vill ge mig in på frågan, huruvida det är lyckligt eller icke, men i varje fall vore det lyckligt, om man kunde få det föreslagna procentuella

Ang. allmänna
avdäknings-
anslaget.
(Forts.)

tillägget även för södra Sverige. Nu är det så, att myrodlingar förekomma icke i de fetaste trakterna av södra Sverige utan i de magraste delarna, där man givetvis har mindre resurser än i de i jordbruksavseende mera givande provinserna. Jag skulle ånyo vilja påpeka, att det kan hända, att förhållandet blir sådant, att det vore lyckligare att företaga större odlingsarbeten på grund därav, att det finns industrier, som måste stoppa, och varifrån man skulle kunna få arbetskraft för att utföra dessa arbeten.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet Thorsson: Jordbruksutskottet har i det föreliggande betänkandet yrkat på en ökning av de anslagskrav, som Kungl. Maj:t framställt, med icke mindre än 1,700,000 kronor. Utöver denna ökning begära nu motionärerna, såvitt jag räknat rätt ytterligare 1,300,000 kronor. Innan kammaren fattar beslut i frågan, anser jag mig ha skyldighet meddela, att jag för att täcka behoven för 1918 har nödgats gå fram med en proposition, som kräver en ökning av skattebördan med omkring 60 millioner kronor. För att täcka vad som kräves för 1919 års budget erfordras därutöver minst lika många millioner. Ingen av oss är väl motståndare till anslag, som gå ut på att öka landets produktivitet, men det är naturligt, att om man går tillväga på det sättet, som här ifrågasatts, där först utskottet och sedan reservanterna föreslagit en avsevärd höjning av anslagen så kan det bli för mycket av det goda, synnerligast om man betänker att riksdagen redan förut beviljat mycket stora belopp till ändamål som äro närbesläktade med det nu förevarande. Det synes mig vara riktigt, att man i detta fall som i så många andra låter ärendena undergå den prövning, som Kungl. Maj:t har möjlighet att göra, innan riksdagen ökar budgeten med anslag av den omfattning, som här ifrågasättes. Då andra kammaren utan ett ord redan i första punkten av utlåtandet ökade på det av Kungl. Maj:t äskade anslaget med 1 1/2 miljon kronor, så tycker jag, att kammaren tagit en munbit så kraftig, att det kan behövas någon tid för att smälta den, innan man tar den andra nära 1 1/2 miljonen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till samma hemställan med de tillägg och ändringar, som föreslagits i den av herr Nilsson i Landeryd m. fl. i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen.

Votering begärdes likväl, i anledning varav nu uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 89, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

*Ang. allmänna
avdräknings-
anslaget.
(Forts.)*

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med de tillägg och ändringar, som föreslagits i den av herr Nilsson i Landeryd m. fl. i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 127 ja mot 32 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Härpå föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med dels förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften och dels förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 6 november 1908 angående en särskild stämpelavgift vid köp och byte av fondpapper, ävensom en inom riksdagen väckt motion; och yttrade därvid

*Ang. ändringar
i stämpel-
förordningen
m. m.*

Herr Anderson i Knapasjö: Herr talman! Jag har naturligtvis intet annat yrkande i denna punkt än om bifall till utskottets förslag, men jag har, då det här gäller en för sparbankernas vidkommande mycket viktig fråga, ansett det finnas vissa skäl att säga några ord, som kunna komma till protokollet.

När riksdagen förlidet år gick att besluta om införandet av räntestämpelskatt, hade riksdagen också att bestämma sättet för kontrollen över räntestämpelskattens inlevererande till staten. Utseendet av statens ombud för denna kontroll lades då i Konungens befallningshavandes händer.

För såväl bankbolagen som sparbankerna funnos redan förut enligt för banker och sparbanker gällande lagar allmänna ombud, som hade att tillse efterlevnaden av reglementen och lagar rörande bankinstitut. Riksdagen borde naturligtvis då också hava bestämt, att samma ombud, som ha att tillse lagarnas efterlevnad vid bankverksamhet i allmänhet, jämväl i detta särskilda fall skulle utöva tillsyn, d. v. s. över att räntestämpelskatten inlevereras. Så skedde icke, och det har visat sig, att vederbörande Konungens befallningshavande åtminstone i en del av länen icke hava för vare sig banksekretessens eller den ekonomiska sakens skull utsett samma person. Bankspektionen har för bankbolagens vidkommande kommit att fästa uppmärksamhet på denna sak och ingått till Kungl. Maj:t med begäran, att Kungl. Maj:t måtte taga saken i övervägande. När nu Kungl. Maj:t innevarande riksdag lagt fram ett förslag till vissa ändringar i stämpelskatteförordningen, har också för bankbolagens vidkommande ändring föreslagits men icke någon beträffande sparbankerna.

Jag har emellertid väckt motion i ämnet, vilken har behandlats av bevillningsutskottet. Jag kan icke se någon orsak, varför

Aug. ändringar
s stämpel-
förordningen
m. m.
(Forts.:

bevillningsutskottet behövt begära en skrivelse till regeringen i detta syfte. Det ligger nämligen alldeles klart för mig, att sparbankerna böra likställas med bankbolagen i detta avseende. Bevillningsutskottet erkänner riktigheten av de av mig påpekade missförhållanden vid ombuds tillsättande. »De av motionären påpekade förhållandena», säger utskottet, »innebära tvivelsutan en olägenhet, som om möjligt bör avhjälpas»; men så fortsätter det: »Huruvida detta lämpligen bör ske på den väg motionären anvisat, kan måhända ifrågasättas, då det ur banksekretessens synpunkt lärers få anses önskligt att söka undvika förordnande av olika ombud för tillsyn inom samma bank.» — Ja, det var just det jag motionerat om. Konungens befallningshavande hava utsett olika ombud. Jag säger i min motion: »Oaktat Kungl. Maj:t och riksdagen icke uttryckligen i förordningen stadgat att samma ombud skulle utses i båda fallen, fanns dock på grund av detta sakförhållande skälig anledning antaga, att vederbörande Konungens befallningshavande skulle, såvitt ske kunde, utse samma ombud för utövande av båda befattningarna, helst som den sistnämnda, åtminstone vad de smärre sparbankerna beträffar, tar ganska ringa tid i anspråk. Att så icke är fallet visar erfarenheten från de första utnämningarna av meränämnda ombud.» Jag hade hoppats att utskottet skulle tillstyrkt likställighet emellan bankbolag och sparbanker rörande kontrollen över räntestämpelskatten, men då utskottet hellre vill besvara Kungl. Maj:t med en skrivelse ämnar jag, som sagt, icke göra annat yrkande än om bifall till utskottets förslag. Jag har emellertid velat säga några ord för att lägga Kungl. Maj:t på hjärtat att så tidigt komma in med förslag i detta avseende till nästa års riksdag, att icke jämväl nästa år, såväl för banksekretessens skull som för den ekonomiska sakens skull, det kan komma att inträffa att vederbörande Konungens befallningshavande komma att utse olika ombud till dessa två olika befattningar i samma sparbank.

Jag har jämväl i min motion förmenat, att det kan ifrågasättas, huruvida icke någon ortsperson exempelvis landsfiskalen inom sparbanksområde skulle kunna vara kvalificerad för dessa båda uppdrag. Jag skulle då också vilja trycka på, att när nu i alla fall denna fråga kommer upp till Kungl. Maj:t för utredning, Kungl. Maj:t också måtte taga under övervägande, huruvida icke personer skulle finnas närmare de långt ut på landsbygden liggande sparbankerna, vilka skulle kunna utöva den tillsyn, som här omtalas, såväl allmän tillsyn som tillsyn över stämpelskattebeloppen. Inom Älvsborgs län har det inträffat, att en person för resa från residensstaden till den ort där banken är belägen samt för fullgörande av granskningsuppdraget behövt fyra dagar med fyra dagars arvode och resekostnader då det gällt ett så ringa uppdrag. Det kunde därför anses skäligt att överväga om icke mera nära sparbankerna boende officiella personer, t. ex. landsfiskalerna, kunde få utföra dessa uppdrag, så att icke den ekonomiska uppoffringen kommer att bli så stor vare sig för staten eller sparbankerna.

Till sist vill jag dessutom säga, att då sparbankerna egentligen

äro att likna vid välgörenhetsinrättningar, den frågan också borde tagas upp till beaktande, då spörsmålet kommer fram till Kungl. Maj:t, huruvida icke den ersättning, som skall utgå till ombuden, i detta fall bör helt ersättas av staten, så att sparbankerna skulle kunna befrias från den stora utgift, som de i år kommit att få på grund av det beslut riksdagen fattade förlidet år.

Jag har, herr talman, som sagt, intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Den av utskottet i förevarande betänkande gjorda anmälan lades till handlingarna.

§ 9.

Föredrogos vart för sig:

bevillningsutskottets betänkande, nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av de till förordningen den 19 november 1914 om arvsskatt och skatt för gåva hörande tabellerna III och IV; samt

bankoutskottets memorial, nr 61, angående användande av riksbankens vinst för år 1917.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkande och memorial hemställt.

§ 10.

Vid nu skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 95, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående grunderna för tilldelning av fodersäd enligt ransoneringsplanen för nästkommande år begärdes ordet av motionären

Herr P e h r s o n i Bramstorp, som yttrade: Herr talman, mina herrar! Anledningen till att jag väckt föreliggande motion är den olikhet, som konstaterats i fråga om tillämpningen av den ransoneringsplan, som föregående år fastställdes. Jag har icke kunnat se annat än att om det missförhållandet fortsätter, det kommer att säkerligen lända till obotlig skada för vår folkhushållning. Det är ett känt faktum — och det medgives av folkhushållningskommissionen — att genom den ransoneringsplan, som varit föregående ransoneringsår, det intensiva jordbruket icke blivit på långt håll tillgodosett med vad det behövt för att kunna skötas som sådant. Jag vill säga, att jag är fullt övertygad om, att ifall den ransoneringsplanen skulle fortsätta, det intensiva jordbruket måste läggas om och bliva extensivt för att kunna underhålla sina djur.

Över motionen har folkhushållningskommissionen avgivit yttrande och enligt vad som framgår av detsamma är en skrivelse till

Ang. plan för
ransoneringsplan
av fodersäd.
(Forts.)

Kungl. Maj:t i frågan överflödig. Folkhushållningskommissionen bebdär nu en ransoneringsplan efter helt andra grunder än den nuvarande. Jag kan emellertid ej underlåta att uttala min förvåning över den motivering, varmed jordbruksutskottet avfärdat motionen. Jordbruksutskottet säger i sin motivering efter att hava hänvisat till kommissionens yttrande: »— — — — —, samt då det torde vara för tidigt att redan nu, då årets skörderesultat ännu icke kan med visshet beräknas, göra något bestämt uttalande angående de grunder, efter vilka ransoneringsplanen för nästkommande hushållningsår bör uppgöras — — — —». Jag kan icke förstå detta. Jordbruksutskottet måtte icke förstå meningen med hela ransoneringsplanen. Det har naturligtvis icke varit min mening, att det skulle fastställas en särskild bestämmelse, att så och så mycket skulle tilldelas per hektar. Det är givet, att tilldelningen får bero på skördens beskaffenhet. Men grunderna för själva tilldelningen kunna naturligtvis bestämmas långt innan skörderesultatet är känt. Det är naturligt, att om skörden blir klen, folknärningen måste gå i första hand och djurens komma därefter. Grunderna för tilldelningen av vad som återstår för djuren böra vara mera rättvisa. Det förvånar mig särskilt att, då inom jordbruksutskottet finnas ledamöter som även representera det intensiva jordbruket, en sådan motivering har kunnat framkomma för ett avslag.

Vid granskning av den arealinventering, som för en månad sedan utdelades, kan var och en se, vilka olidliga förhållanden, som varit tillfinnandes. Jag har jämfört ett härad i Malmöhus län, som har 29,000 hektar odlad jord, och ett härad i Älvsborgs län, som också har 29,000 hektar odlad jord. Med den tilldelning av fodersäd, som det ifrågavarande häradet i Malmöhus län erhållit, nämligen 140 kilogram per hektar, har häradets hela tilldelning belöpt sig till 4,060 ton havre. Inom samma härad ha odlats hö och fodersäd på en areal av 6,000 hektar. Om man nu beräknar ett så lågt skörderesultat av höet som 2,000 kilogram per hektar, och vidare beräknar, att 2,5 kilogram hö i näringsvärde motsvarar 1 kilogram havre, så skulle hela skörden av hö och fodersäd inom häradet motsvara 450 ton havre. Summan av häradets hela fodermängd skulle alltså motsvara 4,510 ton havre. Det andra häradet, i Älvsborgs län, har fått en tilldelning av fodersäd av 100 kilogram per hektar. Av häradets 29,000 hektar odlad jord ha hö odlats på 12,000 hektar. Med samma höskörderesultat här skulle alltså detta härades hela fodermängd motsvara omkring 4,000 ton havre. Häradet i Malmöhus län har 22,000 hektar av hela sin areal årligen brukad under plögen, för odling av brödsäd och annan spannmål samt rotfrukter samt å endast 6,000 hektar odlat hö och foderväxter. I det andra häradet har däremot dubbelt så mycket legat i vall och grönfodersodling. Det är under sådana förhållanden givet, att det blir omöjligt för det intensiva jordbruket att drivas såsom sådant. Skulle häradet i Malmöhus län med sin intensiva drift tilldelas samma foderenheter till sina djur som häradet i Älvsborgs län, så skulle det få en tilldelning av 7,150 säckar havre mera. Och en egendom

inom häradet på 100 tunnland skulle få 50 säckar havre å 100 kilogram per säck mera.

*Ang. plan för
ransoneringsplan
av fodersäd
(Forts.)*

Detta är när det gäller skillnaden mellan olika landsdelar. Större blir naturligtvis orättvisan, om man ser på förhållandena inom ett och samma härad, där två jordbruk kunna ligga intill varandra, av vilka det ena drives intensivt med mycket liten vallodling och det andra med en vallodling, kanske fullt jämförlig med det nämnda häradets i Älvsborgs län, men den sistnämnda egendomen likväl tilldelas kraftfoder efter samma grunder som det jordbruk, som drives intensivt och har en mycket mindre areal i vall. Det är under sådana förhållanden, om icke rättelse sker, fara värt, att många, just för att behålla djurstocken något så när och icke behöva decimera den för mycket, komma att omlägga driften från intensiv till mera extensiv.

Nu har emellertid folkhushållningskommissionen yttrat sig över motionen och folkhushållningskommissionen erkänner villigt olägenheterna och lovar att för nästa år framlägga en ransoneringsplan, som skulle ställa sig mera fördelaktig för de jordbruk, som drivs intensivt. Jag skall därför icke yrka bifall till motionen utan endast uttala den förhoppningen, att detta folkhushållningskommissionens löfte kommer att gå i uppfyllelse. Då det möjligen nu kommer att bestämmas, att varje lantman skall lämna ifrån sig ett visst kornvärde eller rågvärde, som man säger, så att han, om han icke har spannmål, skall lämna hö, så vill jag samtidigt uttala den önskan, att icke folkhushållningskommissionen och foderbyråerna i de skilda länen på det hö, som skall lämnas till de jordbrukare, som få lämna från sig brödsäd och andra kulturväxter, som äro nödvändiga för folknäringen, skola ha rätt att pålägga ett extra pris — såsom för närvarande sker med 5 öre per kilogram hö — utan att detta hö skall distribueras till lantmännen till det pris, som är åsatt, plus fraktomkostnaderna.

Jag har, i anslutning till vad jag anfört, intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, men jag har velat göra detta uttalande.

Härpå anförde:

Herr Sommelius: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet endast för att understryka, hur viktig den framställning är, som framförts av den föregående ärade talaren. Också jag har bevis på, hur illa denna fråga behandlats av vederbörande foderbyråer, särskilt i våra bygder. Man har tagit ifrån oss all brödsäd med undantag av vad som tillkommer självhushållen, vilket ju är jämförelsevis obetydligt, och sedan ställt i utsikt att vi skulle få vissa kvantiteter fodersäd i stället. Det löftet har blivit så illa uppfyllt, att det är en skam för vederbörande myndigheter, att någon ting sådant kunnat tillätas. Om det ändå varit på det sättet, som den siste ärade talaren tycktes vilja antyda, att man fått sin del. Men långt därifrån. Jag har vid flera tillfällen för vissa egendo-

Ang. plan för
ransonering
av fodersäd.

(Forts.)

mar, som stå under min förvaltning, nödgats vända mig till foderbyrån för att få ut den del, som vi haft rättighet att erhålla. Men det har aldrig lyckats. Jag vet icke, hur det gått under de sista månaderna. Men ytterst knapp har tilldelningen varit och därtill av den allra eländigaste beskaffenhet, knappt duglig till kreatursfoder. Följden, naturligtvis icke blott av detta utan också av andra tillstötande omständigheter, men i synnerhet av det klena fodret, har blivit, att mjölkproduktionen har gått ned till hälften på många egendommar, vilkas produktion av mjölk och smör och mejerialster i allmänhet är av yttersta vikt för vårt land. Det är, som den siste ärade talaren säger, en stor fara i att det extensiva jordbruket skall taga överhand på det intensiva jordbrukets bekostnad, och jag tror, att det därför är av vikt att understryka denna betydelsefulla fråga.

Ikke heller jag skall, herr talman, göra något yrkande, utan jag har endast velat framhålla vikten av, att detta ärende behandlas med mycket allvar av vederbörande myndigheter.

Herr Nilsson i Tänga: Herr talman! De båda föregående talarna ha klandrat, att inte den ransoneringsplan, som var uppgjord, höll, vilket ju haft till följd, att särskilt det intensiva jordbruket fått sitta mycket hårt emellan. Det kan icke bestridas, och folkhushållningskommissionen har ju också erkänt det. Men när herr Sommelius säger, att man icke har hållit sina löften och att löftena hållits på sådant sätt, att det är en skam för vederbörande myndigheter, så vill jag säga, att det är icke myndigheterna, som klandret närmast bör riktas mot, utan det är mot jordbrukarna på vissa håll, som icke fullgjort sina skyldigheter och som icke redovisat de mängder fodersäd, som man ovillkorligen måste ha anspråk på att kräva. Det är därför som ransoneringsplanen ramlat sönder.

Nu är det emellertid säger — och kommissionen har också sagt det i det yttrande, som den avgivit — att en ny plan för ransoneringen är under utarbetande, en plan som bygger på en alldeles motsatt princip mot den, som den nu tillämpade ransoneringsplanen är byggd på. Den nu tillämpade ransoneringsplanen bygger på den principen, att staten säger till jordbrukaren: så och så mycket får du behålla, allt det övriga skall levereras till staten. Men den nya planen har man tänkt bygga på den motsatta principen: så och så mycket skall du leverera till staten, resten får du fritt förfoga över.

Nu klandrade herr Pehrsson i Bramstorp utskottet, för att utskottet sagt, att: »det torde vara för tidigt att redan nu, då årets skörderesultat ännu icke kan med visshet beräknas, göra något bestämt uttalande angående de grunder, efter vilka ransoneringsplanen för nästkommande hushållningsår bör uppgöras». Det yttrandet är icke så orimligt, som herr Pehrsson gör det till. Ty den nya ransoneringsplanens förverkligande är helt och hållet beroende på skörderesultatet. Blir skörderesultatet lika dåligt i år som under fjolåret, då ramlar hela denna plan sönder, och då måste det gå ut efter helt

andra grunder. Det yttrandet kan utskottet således mycket väl stå för.

Jag har för övrigt ingenting att tillägga, men jag vill understrika ännu en gång, att det beror icke så mycket på vederbörande myndigheter, att lantmännen särskilt i södra delen av landet icke fått den tilldelning av fodersäd, som är utlovad, utan det beror mera på att lantmännen på andra håll icke ha redovisat i nöjaktig utsträckning.

Herr Jönsson i Slätåker: Herr talman! Det är lätt att klandra, men svårare att göra någonting, som alla kunna känna sig belåtna med. Det är väl ingen som trott, att lantmännen äro belåtna med den ransonering vi haft. Men, herr Nilsson i Tånga, om vi ändå icke skola klandra, så synnerligen glada över den behandling vi fått röna kunna vi sannerligen icke vara. Jag känner personer i min granntrakt, som odlat brödsäd och sockerbetor på hela sin jordareal — med brödsäd menar jag då vete, råg och korn. De ha måst lämna all denna brödsäd till staten, vilket ju är riktigt. Med löfte att få annan säd att utfodra sina djur med. Och vad ha de fått? Ja, jag har själv varit i tillfälle att se den säd, som kommit en av mina grannar till del, och jag önskar verkligen att jag varit i tillfälle att lämna prov därpå nu. Det var en sådan kvalitet, att icke något djur skulle vilja äta den ens i denna ransoneringstid.

Det är mot sådant förfarande vi rikta våra anmärkningar. Jag kan förstå, att det är svårt att uppfylla alla utfästelser, ty det har kommit misräkningar med i spelet, som ingen kunnat förutse. Men vad som göres bör göras på sådant sätt att det finnes reson i det.

En sak som jag fäst mig vid är vad herr Pehrsson i Bramstorp nämnde om, att icke för höga priser sättas på varor, som av folkushållningskommissionen förmedlas till den ene jordbrukaren från den andre. Jag kan tala om ett förskt exempel i sådant avseende. Staten lade i oktober månad beslag hos mig på 3,000 kilogram halm. Många av folket däromkring, som behövde halm, gingo till den kommissionär, som hade denna sak om hand, men möttes med det beskedet, att han ingenting kunde göra. En av mina närmaste grannar kom i mars månad till mig och klagade över att han ingen halm hade. Jag hänvisade honom då till kommissionären, men han fick samma svar. Han kom tillbaka till mig, och jag visade honom till foderbyrån i Hälsingborg. Där fick han det beskedet, att han fick köpa halmen. Jag hade fått 240 kronor för den. Köparen fick betala 375 kronor för den. Reflektionerna torde göra sig själva.

Herr Pehrsson i Bramstorp: Det är givet, att om skörden blir så dålig, att icke ransoneringsplanen håller, så vill jag icke klandra det, och som jag nämnde i mitt förra anförande, måste folket gå före djuren. Men jag ville påpeka att om grunderna för ransoneringen äro uppgjorda och planen ej håller, så får man draga ut konsekvenserna, så att icke det intensiva jordbruket, som lämnar sina produkter till staten och som är nödvändigt för att kunna föda

*Ang. plan för
ransonering
av fodersäd.
(Forts.)*

Ang. plan för
ransonering
av fodersåd.
(Forts.)

folket, ensamt skall bära bördan av att det blivit en svag skörd. Det är det jag menar. Grunderna för själva ransoneringen kunna klarläggas, långt innan skörderesultatet är känt, och då måste det göras så, att det avknappas på dem, som ha stor tillgång på hö, för att lämna ersättning till dem, som icke ha något sådant. Jag har icke velat kritisera, att det icke var möjligt för folkhushållningskommissionen att bisträcka oss till alla delar, när icke spannmålen räckte till. Men det är grunderna, som måste göras sådana, att icke det intensiva jordbruket blir lidande.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! I likhet med motionären och dem, som yttrat sig i samma riktning som han, skall jag gärna göra det erkännandet, att utskottsutlåtandet är alldeles för magert. Men det var nog stridiga åsikter, som skulle jämkas ihop i utskottet, och då händer det ju, att det blir ett magert utlåtande.

Vad som uppkallade mig var min ärade granne, som pointerade, att om grödan blir svag, skulle icke några nya idéer rörande ransoneringsplanen kunna tillämpas, utan de gamla skulle få gälla. Det tror jag skulle bli det allra olyckligaste, och under den förutsättningen har jag icke slutit mig till den motivering, som står här. Nej, det måste bli en omändring, hurudan grödan än blir och det trodde jag mig med säkerhet kunna läsa ut ur utlåtandet från folkhushållningskommissionen. Jag är alldeles av samma mening som motionären, att det är ohållbart att framgå i samma spår som hittills. Då blir allt jordbruk i Sverige extensivt. Det är säkert. Det är därför jag ber att lika kraftigt som han få understryka, att en förändring bör ske och bör ske oavsett hurudan grödan än blir för det kommande året. Och jag tror icke man kan bestämt utläsa någon motsats härtill i den motivering, som står här, om man nämligen har litet god vilja. Däremot erkänner jag villigt, att om man icke vill göra någon ändring, då kan man stanna på den punkten. Men för min del vill jag bestämt understryka, att jag har avsett en förändring av grunderna och trott, att den var given just genom det utlåtande, vi fingo från folkhushållningskommissionen.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Härefter föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 96, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjt utflyttningsunderstöd inom de ovan odlingsgränsen belägna delarna av Västerbottens län; och

nr 100, i anledning av väckt motion om anslag till understöd för uppförande av byggnader å egnahemslägenheter.

Utskottets förslag i dessa utlåtanden bifölls.

§ 12.

Jordbruksutskottets utlåtande, nr 101, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbättring av transportmöjligheterna beträffande torvströ, naturlig gödsel och artificiella gödningsämnen för jordbrukets behov föredrogs härpå; och yttrade därvid:

*Ang. transport
av torvströ
m. m.*

Herr Gustafson i Kasenberg: Herr talman! När utskottet behandlat denna av mig jämte herr Henrikson väckta motion, så har utskottet i motiveringen varit synnerligen välvilligt, men det har icke vågat sig längre, utan i klämmen yrkat avslag på motionen.

Jag vågar hålla före, att om motionen blivit bifallen, så skulle den ha verkat betydligt till höjande av spannmålsskördarna i sin helhet på stora vidder i vårt land. Det är ju nu så, att det är synnerligen ont om gödningsämnen. Artificiella sådana finnas icke att köpa. Då gäller det att taga vara på annan gödning och att ordna det så, att man kan frakta densamma. Jag är förvissad om, att ett bifall till denna motion och det anslag, som för ändamålet kunnat erfordras, skulle säkert ha verkat betydligt mer och fortare än det anslag, som har beviljats till nyodlingar. Det skulle alldeles säkert ha ökat skörden innevarande år och de närmaste åren.

Ifråga om torvströet hade det varit önskligt, om utskottet tagit reda på förhållandena, huru besvärligt och nära nog omöjligt det är att få fram något torvströ, sedan transportförbudet därå kom till. Nu uppmanas jordbrukarna att taga vara på gödseln, men om de ej få något torvströ, så är detta svårt. Finnes en fabrik i närheten, kan det gå, men om torvströet måste transporteras på järnväg, är det besvärligt.

Jag förstår, att, då utskottet varit enigt, intet är att göra. Vårt hopp får nu stå till järnvägsstyrelsen, till vilken utskottet hänvisat, och därtill, att Kungl. Maj:t skulle ha saken under övervägande, eller vad det nu är, som utskottet säger. Jag skulle vilja rikta en uppmaning till jordbruksministern att tänka på saken och taga reda på förhållandena.

Jag har intet yrkande.

Herr Jönsson i Slätåker: Herr talman! Med avseende å de transportsvårigheter, som under det gångna året varit rådande ifråga om torvströ, ber jag att få yttra några ord, då jag representerar en fabrik, som förser 3,000 av Skånes lantmän med torvströ, och vet, huru många klagomål där inkommit till följd av försenad expedition av densamma, och även vet, huru berättigade klagomålen varit. Vi ha försökt avhjälpa svårigheterna, men ha på våra framställningar städse fått ett bleklagt nej till svar. Jag tänker då närmast på järnvägarna. Det är ej underligt, om lantmän i det fallet föra klagan, ty det är förbjudet att strö med halm. Under sådana förhållanden ha de, såvitt de ej skola vara lagbrytare, ej annat att göra än låta djuren ligga i dyngan. De ha ej halm och ej heller torvströ att

Ang. transport
av torvströ
m. m
(Forts.)

lägga under djuren, och jag tror, att den, som nu varit i ett kostall och sett, hur där ser ut, ej finner det smakligt att dricka mjölk ens i dessa tider.

För övrigt är det en annan sak, som spelar en stor roll, nämligen att i dessa tider, då bristen på konstgödsel är stor, kunna i så stor utsträckning som möjligt tillvarataga den naturliga gödseln, och det kunde vi genom att använda torvströ.

Ävenså ha fabrikena mycket stora svårigheter att dragas med vid utsändandet av torvströ. Vid den fabrik, med vilken jag har att göra, kunna vi lasta 20 vagnar om dagen och hålla arbetspersonal därtill i tillräcklig mängd. Nu har det hänt, att vi ha fått 10 vagnar i veckan, men folk måste vi ändå hålla. Att kostnaderna däri- genom måste bli stora, är lätt att uträkna.

Jag ämnar ej göra något yrkande men skulle vilja uttala den förhoppningen, att herr jordbruksministern måtte ha sin uppmärksamhet riktad på detta förhållande. Jag tvivlar ej på, att han har det, men jag önskar, att han ännu mera ivrigt uppmärksammade saken. Under folkhushållningskommissionen har bildats en torvströcentral, som har att ordna om torvströhandeln här i landet och det vore önskligt, att jordbruksministern direkt eller genom folkhushållningskommissionen ville giva denna central så goda direktiv som möjligt.

Jag har, som sagt, intet yrkande, men har velat fästa uppmärksamheten på nödvändigheten av att något göres, för att vi må kunna tillvarataga värderika intressen härvidlag.

Herr S o m m e l i u s: Herr talman! Herrarna behagade ursäktat mig, att jag uppträder även i denna fråga utan att göra något yrkande. Jag har själv haft erfarenhet av transportsvårigheterna i högsta grad. Det är ett stort obehag för alla, som ha därmed att göra. När man, som den siste ärade talaren nämnde, icke får strö med halm och ej kan få torvmull transporterad till sig, är man i en ganska prekär belägenhet ifråga om skötseln av en ladugård. För en månad sedan blevo på en egendom, som tillhör mig, ett par hästar sjuka på grund av dåligt foder, som vi fått i ersättning för god brödsäd. Den ena hästen dog, den andra kom sig visserligen, men lever med svagt liv. Under hela den tid dessa djur stoda sjuka fanns ej möjlighet att skaffa något att strö under dem i spiltorna. Vi kunde köpa vilka kvantiteter torvströ som helst, men att få det hemtransporterat det var omöjligt. Under minst en månads tid var det omöjligt att få en vagnslast torvströ. Sådant är i högsta grad att beklaga.

Den föregående talaren adresserade sig till jordbruksministern och bad honom hjälpa oss i vår svåra belägenhet. Jag är övertygad om, att jordbruksministern gör det. Jag skall emellertid dessutom adressera mig till herr civilministern, som har med järnvägarna att göra, och jag är också övertygad om, att han vill göra vad han kan, när det är fråga om så viktiga saker som transport av produkter för jordbrukets bästa.

Herr Olofsson: Herr talman! Här ha nu huvudsakligen representanter från södra Sverige yttrat sig och jag tror därlör, att det ej skadar, om även någon från Norrland säger några ord i saken.

*Ang. transport
av torvströ
m. m.
(Forts.)*

Vi i Norrland ha så korta somrar och så ofantligt mycket att göra under dessa, att vi knappt hinna skaffa något torvströ däruppe, utan äro hänvisade till att köpa sådant från mellersta Sverige. De dyra frakter som vi ha i utsikt, göra emellertid, att det blir ganska svårt. Jag tror, att det är så pass viktigt i dessa tider, när man ej har någon konstgödsel, att man tager vara på den naturliga gödseln så mycket som möjligt. Det är ett verkligt stort intresse att se till, att man utnyttjar de möjligheter, man har, och skaffar reda på den naturliga gödseln så gott sig göra låter. För oss blir det naturligtvis mycket dyrbart, om vi nu skola få de taxor, som äro föreslagna. Det blir mycket dyrbart att få strö till våra trakter och i många fall totalt omöjligt. Frågan är nu så viktig, att man bör stödja saken genom att ge ett kraftigt uttryck för sin mening från olika landsändar.

Här är ej möjligt att göra något bestämt yrkande. Men Kungl. Maj:t bör taga saken under allvarligt övervägande, och jag ville till jordbruksministern — han är ej närvarande här — hemställa, att han måtte taga saken under allvarligt övervägande.

Jag har intet yrkande.

Herr Nilsson i Tånga: Herr talman! Jag tror att herr Sommelius här anvisat den rätta vägen, när han vädjade till herr civilministern för att få en ändring till det bättre i förevarande avseende. Torvströcentralen har nog ej skuld till svårigheterna härvidlag, ty de svårigheter, som uppstått i avseende å möjligheten att begagna sig av torvströ bero, åtminstone i högst väsentlig grad, på rena trafiksvårigheter. Det har från torvströcentralen utfärdats transportsedlar, och det har legat massor av sådana hos vederbörande järnvägsförvaltningar, men vagnar ha ej kunnat ställas till disposition. Då gjordes det vid visst tillfälle framställning från folkhushållningskommissionen till järnvägsstyrelsen därom, att torvströ skulle vid transport likställas med exempelvis gödningsämnen och få en viss förtursrätt. Järnvägsstyrelsen ställde sig välvillig till framställningen och lovade att i största möjliga utsträckning tillmötesgå den. Det är emellertid trafiksvårigheterna, som här utgjort det största hindret för att få ut torvströ i tillräcklig mängd.

Vidare anfördes ej. Kammarern biföll utskottets hemställan.

§ 13.

Föredrogos vart efter annat jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 102, i anledning av väckt motion om anslag till lindring av fraktkostnaderna å järnväg för mejeriprodukter;

Andra kammarens protokoll 1918. Nr 60.

nr 103, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 98 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställning om anslag för diverse behov vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt m. m.;

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utläggande av statsgruvefält vid Liikavaara i Norrbottens län;

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning till aktiebolaget Difosfat av visst område av kronoparken nr 5 i Gällivare socken av Norrbottens län; och

nr 106, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tillägsstat för år 1918 till ytterligare expens- och underhållsmedel vid statens skogsskolor m. m.

Utskottets i dessa utlåtanden gjorda framställningar blevo av kammaren bifallna.

§ 14.

Slutligen föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 252, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckta motioner rörande åvägabringande av utredning i fråga om föräldrars befriande från skyldigheten att bekosta skolmateriel åt barn i folk- och småskolor; och beslöt andra kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

§ 15.

Anmälades och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i avlöningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 216, i anledning av väckt motion om höjning av rederilånefonden; och

nr 248, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upprättande av praktiska ungdomsskolor jämte i ärendet väckta motioner;

från lagutskottet:

nr 235, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om statsdepartementen, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

från jordbruksutskottet:

nr 249, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående för-

säljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar;

nr 250, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån till aktiebolaget svenska linberedningssällskapet; och

nr 251, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett område av Östkinds häradsallmanning Kolmården nr 1.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets memorial, nr 15, angående fullbordad granskning av de i statsrådet förda protokoll;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 153, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående engångskostnader för försvaret;

nr 154, i anledning av väckt motion om anslag till stärkande av Göteborgs försvar mot sjösidan;

nr 155, i anledning av väckta motioner om ersättning åt ingenjören G. Ericsson för liden förlust vid uppförande av kasernetablissemang för Västgöta regemente;

nr 156, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag å tilläggsstat för år 1918 för vissa ändamål under åttonde huvudtiteln;

nr 157, i anledning av vissa i statsverkspropositionens åttonde huvudtitel under punkterna 156—159 gjorda framställningar angående anslag till folkskolöverstyrelsen;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillstånd för förste kanslisekreteraren i finansdepartementet Folke Stuart Linroth att för rätt att åtnjuta ålderstillägg tillgodoräkna sig viss tjänstgöring;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående be- myndigande för Kungl. Maj:t att under viss förutsättning för kronans räkning inköpa fastigheten nr 2 i kvarteret Neptunus mindre i Stockholm;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen och i propositionen med förslag till tilläggsstat för år 1918 under andra, tredje, fjärde, femte, sjätte, sjunde och åttonde huvudtitlarna gjorda framställningar angående löneförbättring åt vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare;

nr 161, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till arbetslöshetens bekämpande ävensom två i ämnet väckta motioner; och

nr 162, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i anledning av väckt motion om anslag till uppförande av bostäder för personal vid statens vattenfallsverk;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 17 B, angående regleringen av utgifterna under tilläggs-

statens för år 1918 tionde huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 62, angående vissa framställningar rörande tionde huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 63, i anledning av väckta motioner om vissa tilläggs pensioner, avsedda att utgå av trafikmedel;

nr 64, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande pension och understöd m. m. å allmänna indragningsstaten; och

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i avlöningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar m. m.;

jordbruksutskottets utlåtande, nr 107, i anledning av återremiss från kamrarna i fråga om Kungl. Maj:ts dels under punkten 34 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställning rörande anslag till kemisk-växtbiologisk anstalt i Norrbottens län för år 1919, dels under punkten 35 i samma huvudtitel gjorda framställning om anslag till svenska mosskulturöreningen för samma år; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 15, i anledning av första kammarens beslut i fråga om vidtagande av åtgärder för åstadkommande av förbättrad sedlig och andlig vård för den värnpliktiga ungdomen m. m.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Gustafsson* i Örebro under 3 dagar fr. o. m. den 25 maj och
 » *Jeppsson* » 3 » » » 27 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5,5 e. m.

In fidem
Per Cronvall.